

FOOTT PRINTTS: Fokus på læreres efteruddannelse

Guidelines for efteruddannelse
af lærere

Sammenfatning af litteraturreview

Co-funded by
the European Union

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

Sammenfatning af litteraturreview

Forskning har vist, at lærernes fortsatte professionelle udvikling er en af de vigtigste faktorer for løbende forbedring af skolens effektivitet og elevernes læringsresultater.¹ Som det fremhæves i en meddelelse fra Europa-Kommissionen fra 2017, indebærer det at være underviser en livslang udvikling.² Uddannelsesreformer har på det seneste tvunget lærerne til at arbejde med nye teknologier, til at integrere kompetencebaserede læseplaner og nye metoder til undervisning, læring og vurdering, til at skræddersy undervisning til forskellige elevers behov og til at samarbejde med kolleger.

Dette litteraturreview er en del af Erasmus+-projektet Focus on Teacher Training – Practical Guidelines for In-Service Teacher Trainers (FOOTT PRINTTS). FOOTT PRINTTS-projektet sætter fokus på fortsat professional udvikling (continuing professional development, CPD) for lærere i begyndelsen af deres karriere såvel som for erfarne lærere. Et centralt mål er at identificere elementerne i effektiv efteruddannelse – for lærere som deltagere på efteruddannelseskurser (mikroniveau), for underviserne på efteruddannelseskurser og uddannelsesinstitutionerne (mesoniveau) og for et planlægnings- og policysynspunkt (makroniveau). Dette vil danne grundlag for udviklingen af retningslinjer, der kan understøtte kvalitetssikring i forskellige landekontekster. Det endelige mål med projektet er at støtte effektiv

uddannelse af undervisere på læreres efteruddannelse og politikker, der fremmer og sikrer kvaliteten af CPD i regionale, nationale offentlige og private uddannelsesinstitutioner. Projektet er internationalt, og selvom efteruddannelse af lærere varierer fra land til land, vil alle lande have mulighed for at lære af hinanden

Reviewet dækker et bredt område, herunder både akademisk publicerede og upublicerede tekster, der beskæftiger sig med effektiv efteruddannelse, kompetenceudvikling af undervisere på læreres efteruddannelse og støtte på beslutningstagerniveau til læreres professionelle udvikling. En kortlægning af det relevante skolepolitiske landskab i projektets partnerlande er også inkluderet.

Selv om vi har forsøgt at være så grundige som muligt, skal gennemgangen ikke desto mindre betragtes som en vejledende sammenfatning af evidens snarere end et fuldt ud dækkende forskningsreview.

Reviewet er organiseret på følgende måde:

Afsnit 1 introducerer FOOTT PRINTTS-projektet og formålet med litteraturreviewet. I løbet af vores undersøgelse fandt vi kun få eksempler på kvalitetssikring af læreres efteruddannelse. Den iøjnefaldende mangel på rammer og processer til kvalitetssikring

¹ Chapman C., Harris A. (2004) 'Improving schools in difficult and challenging contexts: strategies for improvement', Educational Research, 46(3), pp.219-228. <https://doi.org/10.1080/0013188042000277296>

² Ciesielski E.J.M., Creaghead N.A. (2020) 'The Effectiveness of Professional Development on the Phonological Awareness Outcomes of Preschool Children: A Systematic Review' Literacy Research and Instruction 59 (2), pp. 121-147. DOI: [10.1080/19388071.2019.1710785](https://doi.org/10.1080/19388071.2019.1710785).

af CPD understreger behovet for FOOTT PRINTTS-projektet. Ikke desto mindre kan den eksisterende empiriske forskning i, hvad der kendetegner effektiv CPD, tjene som rettesnor for yderligere undersøgelse.

Afsnit 2 gennemgår definitioner og begreber i litteraturen om læreres CPD. Selv om der ikke findes en bredt accepteret definition af læreres fortsatte professionelle udvikling, har forskning i læreres CPD en tendens til at understrege, at undervisning er et 'livslangt lærende' erhverv³ med professionel udvikling, der begynder i læreruddannelsen og fortsætter indtil man går på pension. Vigtige mål inkluderer udviklingen af læreres viden og kompetencer i sammenhæng med deres selvstændighed og professionelle dømmekraft, samt ændringer af praksis i klasseværelset.

Afsnit 3 beskriver reviewets metode. I løbet af de sidste 15 år er der fremkommet vigtig forskning på området, som beskæftiger sig med, hvad man ved om virkningen af forskellige elementer i CPD og processer, der understøtter ændringer i lærernes viden, holdninger og praksis. Vi søgte også efter litteratur om faktorer på skoleniveau, der understøtter udvikling af lærernes kompetencer, herunder skoleledelse, kvalitetssikring på skoleniveau, professionelle læringsfællesskaber, lærermotivation osv. Anden gennemgående litteratur undersøger effektiv uddannelse af undervisere på læreres efteruddannelse, politikker der understøtter effektiv CPD og kvalitetssikring af CPD. Størstedelen af den forskning, der er identificeret til dette review, er på engelsk, men der er

også identificeret flere artikler og dokumenter, som er udgivet på projektpartnerlandenes sprog.

Afsnit 4 gennemgår resultaterne af partnernes landekortlægning (Østrig, Danmark, Tyskland, Grækenland, Frankrig, Polen, og Portugal). Det dækker et bredt sæt af områder relateret til skoleledelse, nylige initiativer på skoleområdet og relaterede behov for faglig udvikling. Strukturen i udbuddet af efteruddannelse og kravene til undervisernes kvalifikationer, forbindelsen mellem skole- og kompetenceudvikling og kvalitetssikringssystemer for skoler, lærere og efteruddannelsesudbydere er blandt de områder, der beskrives. Kortlægningen giver et overblik over den bredere kontekst og målene for lærernes efteruddannelse. Detaljerede beskrivelser af landekontekster er også inkluderet i bilag 1 i denne rapport.

Afsnit 5 gennemgår resultaterne fra empirisk forskning om de vigtigste træk ved effektiv CPD. Flere metaanalyser har identificeret træk, der er forbundet med effektiv CPD. Mens resultaterne på tværs af disse analyser er bemærkelsesværdigt konsistente, har flere forskere for nylig bemærket, at programmer, der anvender elementer, der er identificeret i litteraturen, ikke konsekvent er vellykkede. Desuden er der behov for forskning i de processer og mekanismer, der ligger bag læreres læring og adfældsændringer.

Afsnit 6 udforsker undersøgelser af effektiviteten af online/blended CPD. Mens OECD's TALIS 2018 fandt begrænset lærerdeltagelse

---

³ Livingston, K. (2012) 'Approaches to professional development of teachers in Scotland: pedagogical innovation or financial necessity?', *Educational Research*, 54(2), pp. 161- 172.

i online CPD⁴, er online efteruddannelse af lærere et voksende område. Der er flere potentielle fordele ved online levering af faglig udvikling. Et større antal lærere kan nås, herunder dem, der arbejder i fjerntliggende områder, mere forskelligartede kursusformater og emner kan dækkes osv.⁵ Strukturen i onlinelæring gør dog en forskel for dens effektivitet. Den grad, hvormed deltagerne opfordres til at reflektere og udfordres, samt mulighederne for aktivt samarbejde med kolleger, er blandt de elementer, der skal designes omhyggeligt.

Afsnit 7 gennemgår litteratur om efteruddannelse af lærere og kvalitetssikring. Der mangler en 'kodificeret vidensbase' for undervisere på læreres efteruddannelse.⁶ I betragtning af, at undervisere på læreres efteruddannelses rolle adskiller sig væsentligt fra selve lærerprofessionen, er dette et vigtigt hul. Nogle få lande har udviklet standarder for undervisere, der udbyder grundlæggende læreruddannelse (Belgien, Israel, Holland og USA) (Nærmere oplysninger findes i bilag 2). Der er også udviklet en ramme, som beskriver væsentlige vidensområder for undervisere på læreres efteruddannelse.⁷

Afsnit 8 gennemgår litteraturen om faktorer på skoleniveau, som har dybtgående indvirkning på lærernes professionelle læring. Kvaliteten af relationerne på skolen, lydhøre skoleledere, samarbejde mellem lærere – herunder gennem mentorordninger, peer-feedback og

kritisk undersøgelse af undervisningspraksis – er alle vigtige. Aktiv læring i jobindlejrede kontekster over en længere periode (med læring over uger, måneder og hele skoleår) har også indflydelse på effektiviteten af efteruddannelse. Et fokus på at afbalancere behovene for skole- og lærerudvikling kan styrke og støtte individuel og kollektiv professionel læring.

Afsnit 9 belyser litteraturen om politikker, der støtter løbende faglig udvikling af høj kvalitet. Selvom der findes en betydelig mængde forskning om effektive tilgange til undervisning, læring og vurdering, som kan understøtte evidensinformeret praksis, er forståelsen af undervisningskvalitet og professionalismisme i sidste ende en normativ bestræbelse. Ethvert CPD-kvalitetssikringsystem må være baseret på en klar erklæring af, hvad der tæller som CPD af 'god kvalitet' – udviklet gennem en proces hvor efteruddannelsens forskellige interesser høres.

Behovet for præcise standarder for undervisere præsenteres, og modeller, der fremhæver hovedelementerne i effektiv CPD, sammen med befordrende elementer (f.eks. politikker, skolekontekst, undviseres i efteruddannelsen og læreres motivation bl.a.) deles. Disse modeller kan vejlede diskussioner om det brede sæt af elementer, der skal overvejes i udviklingen af en kvalitetssikringsramme.

I dette afsnit belyses specifikke styringsmekanismer og konkrete eksempler på, hvor-

---

⁴ Minea-Pic, A. (2020), "Innovating teachers' professional learning through digital technologies", OECD Education Working Papers, No. 237, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/3329fae9-en>.

⁵ Vuorikari, R. (2018) 'Innovating Professional Development in Compulsory Education Examples and cases of emerging practices for teacher professional development', JRC Technical Reports, <http://dx.doi.org/10.2760/734136>.

⁶ Goodwin, A. L. and Kosnick, C. (2013). Quality teacher educators = quality teachers? Conceptualizing essential domains of knowledge for those who teach teachers. Teacher Development, 2013 Vol. 17, No. 3, 334–346, <http://dx.doi.org/10.1080/13664530.2013.813766> DOI: [10.1080/13664530.2013.813766](https://doi.org/10.1080/13664530.2013.813766)

⁷ Ibid.

dan nogle lande i øjeblikket fremmer kvalitetssikring af lærernes efteruddannelse. Disse omfatter akkreditering af CPD-udbydere, tilpasning af kvalitetssikring på skoleniveau, støtte til 'whole-school approaches' til forbedringer, værktøjer til at støtte matching af skolens og lærernes CPD-behov og CPD-udbud samt monitorering og evaluering af efteruddannelse

Reviewet slutter med en kort diskussion om huller i viden og nogle forslag til investering i forskning, der samler forskeres, praktikeres og beslutningstageres indsigter i forhold til læreres efteruddannelse.

FOOTT PRINTTS

er et partnerskab bestående af syv europæiske uddannelsesinstitutioner og organisationer, samfinansieret med Erasmus+. Partnerskabet arbejder på en fælles europæisk tilgang til efteruddannelse af lærere.

Yderligere oplysninger:

www.foottprintts.eu

info@foottprintts.eu

Koordinator:

Bezirksregierung Arnsberg

Dezernat 46.3 – Lehrerfortbildung
Tyskland, Arnsberg

Bezirksregierung
Arnsberg

Partnere:

21Knowledge, Unipessoal Lda

Portugal, Mangualde

Pädagogische Hochschule Wien

Østrig, Wien

Uniwersytet Rzeszowski

Polen, Rzeszow

Uniwersytet Rzeszowski

Educom+, The community for the „plus“ in education

Grækenland, Karditsa

Institut Européen d'Education et de Politique Sociale

Frankrig, Paris

Børn og Unge Aalborg

Danmark, Noerresundby

North Rhine-Westphalia
represented by the

Bezirksregierung Arnsberg

Seibertzstraße 1
59821 Arnsberg
Germany

Phone +49 2931 82-0
Fax +49 2931 82-2520
poststelle@bra.nrw.de

www.bra.nrw.de

FOOT
PRINTTS